

240

1756205

6240

ПЛУЖАНИН

1927

1934

7

(22)

КВІТЕНЬ

ХАРКІВ

OK

3-й РІК
ВИДАННЯПРОДОВЖУЄТЬСЯ ПРИЙОМ ПЕРЕДПЛАТИ
на 1927 рік3-й РІК
ВИДАННЯНА МІСЯЧНИЙ ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІЙ І КРИТИЧНИЙ ЖУРНАЛ
ОРГАН СПІЛКИ СЕЛЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ ПЛУГ**„ПЛУЖАНИН“**

Видає з 1-го травня Державне Видавництво України.

Редагують:

БИКОВЕЦЬ М., ЗАГУЛ Д., ЛЕБІДЬ М., ПАНІВ А., ПИЛИПЕНКО С.

ЖУРНАЛ МАЄ РОЗДІЛИ:

1. Красне письменство. 2. Статті з критики й теорії літератури.
3. Література і школа. 4. Поточні нотатки. 5. Побут. 6. Критика.
7. Бібліографія. 8. Хроніка. 9. Гумор, шаржі, сатира. 10. Листування.
Журнал виходить що-місяця книжками в 5 друк. арк. з ілюстраціями.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

На 1 рік (16 №№)	4 карб. 50 коп.
На 1/2 року	2 „ 50 „
На 3 м-ці	1 „ 35 „
На 1 міс.	— „ 45 „
Окреме число в роздрібному продажу —	„ 50 „

Рік передплати рахується з 1 січня по 31 грудня року.

Нові річні передплатники дістають 8 книжок двохтижневого журналу,
(що вийшли до 1-го травня) і решту — 8 книжок місячних.**ПЕРЕДПЛАТУ НАДСИЛАТИ:**м. Харків, Сергієвська пл., Московські ряди, № 15,
Головній Конторі Періодичних Видань Д. В. У.АДРЕСА РЕДАКЦІЇ для листування в справах
рукописів і т. ін. — м. Харків, Пушкінська, № 24Всі заяви що до неакуратного одержання журналу, про зміну адрес,
продовження передплати й т. ін. — слати на адресу Головної Контори
Періодичних Видань Д. В. У.

Передплатники, що бажають дістати №№ за 1925 і
1926 р.р. (єсть: за 1925 — №№ 1, 2, 3, 4, 5, 6, по ціні 20 коп. за кн.,
за 1926: №№ 2, 3, 4/5, 6/7, 8/9, 10, 11, 12, — по ціні 25 коп. за кн.),
а також комплекти за обидва роки в оправі (4 карб. з перес.), мають
звертатися на адресу редакції: м. Харків, Пушкінська № 24, „Плужанин“.

БЕЗПЛАТНІ ДОДАТКИ

При цьому числі редакція надсилає безплатний додаток
річним передплатникам 2 книжки з серії „Весела книжка“,
піврічним — одну книжку. На додаток мають право тільки
передплатники, що надіслали передплату повністю, безпосередньо
в адресу редакції. Передплатникам, що підпишуться після цього
на рік чи півроку по новій здешевленій розцінці — безплатні
додатків не буде.

ДО ВІДОМУ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ І ЧИТАЧІВ

З 1-го травня журнал „ПЛУЖАНИН“ переходить до видання в Державне Видавництво України, перетворюючись на місячник, розміром на 5 друк. аркушів. Журнал не змінює свого характеру, змісту і завдань, залишаючись і надалі органом спілки селянських письменників ПЛУГ.

Всі передплатники, що надіслали гроші вперед (річні, піврічні і т. д.) будуть одержувати журнал, як звичайно, з тою лише різницею, що кожного місяця їм буде висилатися одну книжку журналу, замість двох. (Загальна кількість друк. арк. залишається на місяць без зміни — 5).

Умови передплати на журнал див. на стор. 4-ій обкладинки.

КООПЕРАТИВНЕ ВИДАВНИЧЕ Т-ВО ПИСЬМЕННИКІВ „ПЛУЖАНИН“

Вийшли з друку і продаються видання:

1. Биковець М. — За дитячу книжку і кіно-фільм. Збірка на тему, як писати опов., п'єси, кіно-сценар. для дітей. 3 8 фот., 64 стр. — 25 коп.
2. Антоша Ко — Лопанські раки, 5 гуморесок — 32 стр. (з 3 мал.) — 15 коп.
3. Остап Вишня. — Українізуємось. 8 гумор., 32 стр. з портретом автора. Перше й друге видання розпродані. Видання 3-є, 32 стор — 15 коп.
4. Л. Первомайський — Комса. 2 опов. з комсомольського побуту. 32 стр. — 20 коп.
5. Остап Вишня — Вишневі усмішки кооперативні. 3 портр. автора і факсиміле. 96 стр. — 80 коп.
6. Ан. Дикий — Огонь цвіте. Поезії. 48 стр. — 40 коп.
7. Г. Одинець — Казка про чудака Якова, що дурив, та не всякого. Із 6 мал. 24 стр. — 15 коп.
8. Ів. Підкова — Кислиці. Гуморески. „Весела книжка“ № 3. 32 стр. — 15 коп.
9. А. Шмигельський. Памолодь. Поезії. 32 стор. — 35 коп.
10. Юхим Гедзь. — Буває й таке. Гуморески. № 4. 32 стор. 15 коп.
11. Андрієнко Ів. — Живий крам. Гумор. опов. № 5. 32 стор. 15 коп.
12. Ведмицький Ол. — Шумить тополя. Поезії. 64 стор. 50 коп.

Всі ці книжки продаються по книгарнях ДВУ, Книгоспілки, Рух, Укр. Робітник.

Книжки можна виписувати, посилаючи вартість на адресу:

Харків, Пушкінська, 24, „Плужанин“. При замовленні більше як на 1 крб. — пересилка безплатно; при гуртових (не менше як 10 прим.) замовленнях — знижка.

Адреса Правління й Контори: Харків, Пушкінська, 24, „Плужанин“.

ВІД РЕДАКЦІЇ:

1. Редакція залишає за собою право скорочувати статті й робити зміни редакційного характеру.
2. Рукописи мусять бути чітко написані (краще надруковані на машинці) на однім боці аркуша.
3. Передрук стат. і хронік. матеріалу з „Плужанина“ дозволяється робити при умові точного позначення джерела. Передрук художнього матеріалу — лише за згодою редакції чи автора.
4. Редакція не відповідає на листи, коли для відповіді не додано листівки або марок. Невикористані твори переховується не довше 1/2 року. Для повернення їх треба надсилати марок на 8—18 коп.

Адреса редакції: Харків, Пушкінська, 24, „Плужанин“

ПЛУЖАНИН

ДВОХПИЖНЕВИЙ ЖУРНАЛ
СПІЛКИ СЕЛЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ „ПЛУГ“

ВИДАННЯ РІК 3-йй

№ 7 (22)

10 КВІТНЯ 1927 Р.

П. Темченко

I

K-6561

СВЯТИЙ

П. Темченко

Вчувається:

Хтось незримий гонить тисяченогу юрбу, а вона ние-квилить, тужить-розливається. Потім раптом починає виспівувати різними голосами: в цей спів несподівано вливається гуркіт та брязкіт битого скла, десь збоку дзвонять дзвони, хтось виє й реве; зверху бурею мчить шалений регіт, а все разом свистить, пищить, вигукує.

Це на шляху, коли хто проїде по сухому, перебитому колісьми, терпкому мов сода снігові. Все тріщить, підскакує. Товста крига скувала річку, не дає їй дихати; річка гнівається на лід, він вибухає, розпирає гарматним пострілом і репається глибокими щілинами.

Все, що дихає, купається в густій парі та обростає мохом. Повітря нема; небо — жолоче часте дзеркало; сонце сходить яскраво-

червоне, а в його промінні, мов дрібні метелики, грають міліярди сніжинок.

Ранок. В Горбатенковій хаті сутінки. Не вгадати, чи тільки розвидняється, чи вже зійшло сонце, бо на шибках шматками висить крига.

Навіть ікони імлою вкрилися й ніби дрімають; тільки лампадка їм хитро підморгує. Давня-предавня картина „Страшний суд“ чорною плямою влипла в стіну. Пекельний вогонь не світить і не гріє; Вельзевул з Юдою ніби обнялися й смачно сплять.

Поруч із „судом“ друга: „Ступені жізні человеческой“. Ці два шедеври — Горбатенків скарб, бо тепер таких картин ніде ні за які гроші не знайдеш. Горбатенко ще молодим купив їх на ярмарку і тепер оберігав ліпше, ніж своїх дітей.

На печі Петрусь та Павлусь в „дужчого батька“ граються; Горбатенчиха порається біля печі, а сам Горбатенко сидить на покуті й крізь окуляри дивиться в „Евангеліє“.

— Бла-а-женні нищіі ду-ухом, яко... — тягне він урочисто й натхненно речитативом, але в цей момент Петрусь так пхнув Павлуся, що той клубком скотився з печі й гепнувся на піл.

Всі привітання, що їх одержала спілка Плуг, буде уміщено в спеціальному ювілейному числі (9) журналу за травень, що вийде до 4-го з'їзду Плуга 7—11 травня 1927 р.

ЦЕНТРАЛЬНА
НАУКОВО-УЧЕБОВА
БІБЛІОТЕКА

59 68

— Ану!?. Лобуряки! — аж позеленів Горбатенко й підвівся. Павлусь завмер на місці, бо добре знав, що тепер дістанеться і голові й вухам і спині.

Але Горбатенко щось згадав, перехрестився, потім тицьнув пальцем просто в пекло й промовив:

— Покайтеся, канцелюги, бо ось для вас місце уготоване...

І вже знов, сідаючи, шептав:

— Господи, да не яростію твоею...

А Павлусь, дивуючись такій несподіванці, кулею вилетів на піч і принишк.

— Хутчіш порайся, стара, — відірвався на хвилину Горбатенко од евангелії, — бо певно скоро будуть люди сходитись.

— Я вже... — коротко кинула Горбатенчиха.

Дивуються нишком Петрусь та Павлусь: бесіда буде? Не схоже, бо он лампадку засвічено і тато якісь... такі... навіть не побили Павлуса. Диковина...

— Блаженні чистії серцем... — тяг старий, а Горбатенчиха зітхає й шепче:

— Богородице, діво, радуйся...

Загавкав собака.

— О, бач! — мовив Горбатенко й скинув окуляри.

— Оце такеньки! Оце морозець!.. Бо-оженьку ж наш, господи!..

Як його в світі божому жити?.. Здорові були! Як ся маєте?.. Добре?.. Слава господеві!.. — торохтіла баба Бідниха в дверях, а в хаті гупала чобіт об чобіт, терла руки та біла ними себе то по плечах, то по крижах.

За неї в двері стрельнуло густою хмарою білої пари, яка кинувшись спершу під стелю, раптом осіла, заклубилася і ніби злякавшись хатнього тепла ховалася під стіл та під лаву.

— Роздягайтесь та сідайте ближче до печи, — запрохує Горбатенко.

Знов біла хмара і знов:

— Здоровенькі були! — і гуп-гуп, — танцювала баба Голобородчиха.

Не встигла вона ще й розоблачитись, як з'явились баба Хвеська та баба Дациха. Хвеська розпістерлася перед іконами, а Дациха ні в сих ні в тих крутилася по хаті, не знаючи куди себе приткнути.

Ще й пара зовсім не сховалася під лаву, як знову рип, а за рипом дід Бідний та дід Литвин. Слідом за ними церковний сторож Цоберябий та півчий Масляний.

Горбатенко намагався вмошувати гостей, але вони сідали самі, де кому подобалось.

Двері зітхнули парою, а в ній захиталося щось велике, вище за двері; загупало й заахкало; саме біле і в кожусі білому. Це був дід Обдула.

Хата сповніла й спітніла, повітря загойдалося, вікна заплакали.

— От скільки й живу, так такого холоду не запам'ятаю, — говорила баба Бідниха, — такий же вам колючий, що й не сказати...

— Молодша була, то й не дошкуляло, — зауважив октавою Обдула.

— Господь знаменіє показує, — урочисто мовив Горбатенко.

— Ох, боже наш, помилуй нас... — зашелестіли баби.

— Коли б посланий богом чоловік з'явився до нас босим по теплу — говорив дід Бідний, — то ми б ні за що не повірили, що то святий. А по такому лютому морозі ходити босому аби-кому не можна.

— Що й казати! — підхопила баба Хвеська, — не то що богобо-язлива душа, а навіть праведна не могла б цього сподобитись, бо не дано їй од бога...

— Так він зовсім голий, чи тільки босий? — запитав Обдула.

— То що, коли вдягнений? — насів на нього Горбатенко, — от і ви вдягнені, а спробуйте вилізти за поріг босоніж.

— Так то ж я! Ти не тули його до мене, мені вже до восьми десятків береться. Ого! Я колись тобі цілу добу виганяв би босим по снігу... Та й ноги бувають не однакові, — може вони у нього нечувствєнні.

— А як же він ходить ними, коли нечувствєнні? — запитав Цоберябий. Всі загули;

— О! именно — так - то?

— Еге, пішов би нечувствєнними!

— А, бодай вас!..

— Ох, господи милостивий, господи праведний, — жахалися баби, — і подумати страшно, а вони...

Обдула трохи збентежився, але пробубонів:

— Хм... Чудасія... Як босий, то вже святий... Певно босявка якась, або пройдисвіт...

— Схаменіться! — всі до нього, — чи ви, бува, не той...

— Та як у вас язик повертається!?

— Вмирати вам час!..

Штовхалися й махали руками. Петрусь та Павлусь з печи висунулись. Горбатенко перегорнув євангеліє й вичитав:

— Хто приймає пророка в ім'я пророка, той нагороду пророчу візьме; і хто приймає праведника, той нагороду праведничу візьме... О!

Всі ніяково мовчали, бо нічого і нікого не розуміли, а Обдула змагався:

— Так то ж праведник, а це бо'зна що...

— Як то бо'зна що? — присікалась баба Хвеська, — по страшенному морозі босий ходить — раз! Німий — два! А всякому скаже, що йому буде — три! Це не пророк, по вашому, не праведник?

Обдула знизав плечима й мовчав.

— Охо-хо-х... — зітхали баби й хрестилися!

А дід Литвин почав оповідати:

— Приходить в одне село, зайшов до священника, а той лежить у кріслі й цигарку палить. Глянув на нього чоловік божий, а піп на нього вдивився, то як вдивився, то так і по сей день лежить у кріслі; цигарка йому в зубах застрягла, а він все кудись поперед себе дивиться й не змигне.

— Господи! Спаси й помилуй! — баби.

А Литвин далі:

— В другому селі що сталося: заходить в хату до вдови з дочкою, а вони обидві балувані були. Тільки що він у двері, а ті саме одна одній у коси вчепилися. Підняв він руки, постояв з хвилину й пішов геть, а вони й до цього часу клубком качаються...

— Ох, ненько ж наша рідная!.. квилять баби.

А Литвин ще:

— У одного чоловіка було два хлопці: тільки їхнього й гріха, що іноді посміються з батька або передражнять. Глянув він на них, а їм роти зараз же й посудомило...

— Лишенько!.. — баби.

А Петрусь та Павлусь захолили на печі і з жахом дивились один на одного, чи у них роти не скривлені.

— Умгу... — бубонить Обдула, — певно милосердний святий, що й малих дітей не помилював.

— Та вже коли б щось було не певне, то й батюшка сказали б, а то, бачте, мовчать.

— Ум-ги-ги, — сміється Обдула, — дурний еси ти, Пилипе! То тільки циган рубав ту гиляку, на якій сидів. У попів теж всякі дива є:

можна вмерти й ожити; а ми ж добре знаємо, що хто вмере, то дідка лисого оживе, хіба тільки зогниє. Треба годити й пройдисвітові...

Петрусь та Павлусь трохи душею одійшли і знов висунули голови. А баби злякавшись Обдулової єретичної мови, почали хлипати.

Горбатенко суворо промовив:

— Ішли б ви краще до дому...

— Та цікаво ж і мені побачити святого.

— Коли цікаво, то й ждїть, а кат-зна-чого слухати ми не бажаємо!

— Не бажаємо! Не бажаємо!... — загуло в хаті.

— Цсс!.. Хтось іде! — жажнулася Горбатенчиха.

Всі заметушилися.

Але в хату увійшов дід Слюсаренко.

— Добридень! Боже поможи! Господи помилуй, торбина вам грошей! З тим днем, що сьогодні! Що поробляете? Чи снідали, чи на теще-серце сидите? Чи варили що, чи смажили? Чи пекли, чи пряжили... Бог наділив зимою, а я до вас з новиною!

— О?! — вихопилися всі разом, аж повставали.

Ніби спокійно сиділи Горбатенко та Обдула. Останній посміхався.

— Господи помилуй, торбина вам грошей! Вже святий чоловік на селі і ось-ось тут буде.

При цьому встав і Горбатенко. Навіть Обдула і той заворушився.

II

Заграв сніг на дворі. Широко зітхнули двері й видмухнули про-рока. За ним перлося ціле стовпище, але увійти можна було тільки свя-тому, бо раз те, що в хаті було тісно, а друге, що ніхто не насмілю-вався ступити слідом за пророком.

Здаду напирали, передні опиналися; глухо гомоніли...

Мороз почув себе вільно й затанцював по кутках; на це ніхто не зважав, бо вся увага зосередилась на святому.

Був це ще зовсім молодий чоловік, літ 30-ти, а може 35-ти. Висо-кий та сухий, мов журавель біля криниці; голова коротка, обстрижена, аж голомоза, а на неї, мов на-швидку, приліплено величезні вуха. Рот ши-рокий, чорний; ніс довгий, очі швидкі й хитрі.

Одягнений в добре пальто й гарні штани, але без шапки й босий.

Ноги широкі й червоні, і він гунав ними, мов ступами, майже біга-ючи по хаті.

Безперестанно хрестився й гучно плював.

— Ги-ги... — всміхнувся октавою Обдула, — хіба святі бувають в таких пальтах? От йому б галіхве та порхвеля — і комісар!

— Господи помилуй, торбина тобі грошей... — сіпнув його Слю-саренко; але і в його очах було помітне розчарування.

Горбатенко смиренно зігнувся й чемно вмощував тих, що збилися в сінях. Зачинили двері. Робилося дүшно.

Святий вже не бігав, але плював ще частіше.

Горбатенко підсунув стільця, але він хитнув головою й ходив.

Прілі люди, розстібалися. Де-хто з жіноцтва поприносили дітей, діти плакали; дорослі кашляли й кектали, а святий ходив й плював, немов був у хаті сам-один.

Молодичка з дитиною на руках хвилювалася більше за всіх; на-решті насмілилась, бухнулась навколюшки перед святим і показала хвору дитину.

Він швидко майнув очима знизу догори, цїнуючи стан молодички, зирнув на дитину, звів очі до стелі, зітхнув, потім витяг оливця та клап-тик паперу й чітко написав:

— Помре...

Струмком ринули сльози в молодички, хата вщерть наповнилась розпачливим голосінням; навіть коли молодичка зникла, то й по тому ще де-який час об стіни й стелю чорними крилами билася туга тяжко пораненого серця...

А святий ходив і плював.

Початок було зроблено, і тепер кожний бажав знати свою долю.

Святий майже механично писав:

— Помре.

— Житиме.

— Видужа.

Ці короткі написи утворювали в хаті різко протилежні відгуки; той плакав, та раділа; одна, ніби тяжким гнітом пригнічена, шептала молитви, другий у розпачі лаявся. Де-хто давав гроші, а святий ложкою наставляв руку й швидко ховав подаєніє.

Обдула сидів на місці й хитав головою, потім якось зовсім не до речи промовив:

— А ви б запитали його, чи не п'є він горілки...

З десяток рук простяглися до діда й хотіли рушити з місця та виводити, але він уперся ціпком в долівку й не рушився.

Горбатенко аж синій з обурення, гукнув:

— Геть з хати, угодник сатани! Не скушай людей, бо сказано: горе мирові од спокус, бо треба й спокусам прийти; тільки горе тому чоловікові, через кого спокуса приходить!

— А тобі що до того? — гуде спокійно Обдула, — всі ви... якісь... Одним словом будем казати-говорити, їй-богу і більш нічого...

Махнув рукою й сидів. Дивився на Горбатенка ясным поглядом і лагідно всміхався, мов до малої дитини.

А перед святим вже клякнув Андрій Стрижикоза й розпачливо благав:

— Рятуйте, чоловіче божий! Господь карає за гріхи... Цю ніч у мене коней покрадено... я на віки старець...

Гучно втер носа, а сльози котились по бороді й падали до долу.

Спочинок робітників. Мал. худ. Кас'яна (виставка АРМУ).

Святий трохи постояв перед ним, благословив долонями й написав:
— Людей іспитує господь. Дерзай. Коні знайдуться.

Стрижикоза гучно цмокнув святого в широку ступу, ткнув п'ятака й осяяний радістю вийшов.

В хаті просторішало.

Горбатенко згадав за Петруся та Павлуся й показав їх пророкові. Той повагом зазирнув на піч, підняв руку аж до стелі й умгукнув.

Горбатенко на radoшах забув і за Обдулу, бо зрозумів, що хлопці виростуть великі. Горбатенчиха, світла внутрішнім світом, сіпнула старого за полу й щось зашепотіла: старий хитнув головою і вона зараз же почала подавати на стіл.

Святий зразу ж перестав ходити, сам поліз за стіл і почав трапезувати. Їв швидко, чмокав губами й облизував пальці.

Баби клякнули перед ним, він збагнув у чім річ, підняв засалені долоні й благословив.

В хаті з сторонніх лишилися Слюсаренко та Обдула.

Коли святий в останнє плюнув і зник, Обдула гучно зареготався:

— Ну й зух! Го-го-го!

— А, який бо ти, господи помилуй, торбина тобі грошей! — докорував Слюсаренко, а Горбатенко дав серцю волю:

— Десь нема у вас розуму! Бездушні ви бовдурі! Пропаді душі! Безбожники! Бузувіри!..

— Стій! Стій! Господи помилуй, торбина тобі грошей! Я ж тут нічого не винен; за віщо ж ти всіх лаєш!

— Ум-ги-ги! — гула октава, — одним словом будем казати-говорити, їй богу і більш нічого...

Розходилися.

В хаті знов війнуло холодом; вікна закіпали. Долівка була так запльована, ніби на ній переночувала зграя сорок.

Тепер вже Горбатенко ходив по хаті, гидливо морщився на брудну долівку, тер лисину й глибоко зітхав.

Петрусь та Павлусь прилипили до черини й боялися навіть нагадувати про себе, а Горбатенчиха взяла віника й почала чепурити долівку.

Не одна доба минула, не дві-три пари ночей бентежився старий. Удень на місці не всидить, а вночі ліжко тісне. Молитись стане й замислиться. Петруся та Павлуся ніби й не бачить. Вже вони інколи і в „куцої баби“ гуляють і „московськими галушками“ годували один одного, навіть виспівували та витриндикували, а Горбатенко — байдуже. Запала йому якась думка, але не одважується виявляти її.

Майже що-дня хто-небудь одвідував старих; читалося євангеліє, точилися балачки, змагання. Вікна вкривалися кригою й ховали таємницю того гомону.

Оповідалося про всі дива пророці, та про його нужденне життя...

Іноді, ніби нехотя, в сутінках тісної хати, мов по стелі мухи, проповзали єретичні шепотіння про те, що святий наче б то десь у когось напивався, десь бешкетував та залицявся...

Очі, ті, що бачили, десь ховалися, гомін випаровувався і ніхто не міг дізнатись, де кінчалася правда і де починалася брехня. Святого вже давно не було на селі, навіть ніхто не знав, де він і подівся.

А коли вікна засміялися квітневим сміхом, то за нього й зовсім забули.

Не забув тільки Горбатенко та ті, що його одвідували, бо він цвяхом на білій стіні, поруч з „Страшним судом“ викарбував:

— Божою милостію цю грішну хату навістив праведник, Христа ради босий. Року божого від сотворення миру такого - то, по різдві Христовому отакого - то. Хваліте ім'я господне, хваліте раби господа!..

Вікна вже були чисті, світило сонце, в хаті затишно.

„Страшний суд“ ожив, Вельзевул з Юдою прокинулись і ніби читали написа...

III

Сонце величезним книшем сиділо на горі й поволі тануло. День угасав, примружував очі.

Пора вечеряти.

В хаті „не холодно було й не душно, а саме так, як в сіряках“. Горбатенко їв і говорив Петрусеві:

— Втри носа. Сів їсти, то їж чепурно.

Петрусь шморгнув носом і втерся рукавом.

— А ти губами не плямкай! — це до Павлуса, — їси так, що скоро всі свині позбігаються.

Павлусь намагався їсти тихо, але не вмів. Щоб не плямкати, він набивав повен рот страви, міцно стуляв губи й жував.

— Не кутильгай ротом, їж як слід. Чого маламуриш, як вівця!

Павлусь поклав ложку. Ладен був заплакати, але страшно, бо товста батькова ложка зараз же стукне в лоба.

Горбатенко був роздратований; це почували всі, а тому й боялись перечити.

Лямпа підсліпувато блимає й чадить, та дарма, — часу шкода, а вечеряти можна і в темряві — повз рота ніхто не понесе.

— Ну, наїлися? Дякуйте богіві.

Горбатенко встав і підняв руку, щоб перехреститись, але в цей момент собака загавкав так, ніби його хтось шпигнув. Чути, щось мовчки одбивається, але собака наїда.

Рука заклала, як стій, і Горбатенко, замість молитви, збентежено заговорив:

— А вийди, стара, проведи, кого там бог несе; собака порвати може.

Петрусь та Павлусь вискочили з-за столу, бо помітили, що батько за них забув.

Горбатенчиха вийшла, гримнула на собаку й запитала:

— А хто там?

Відповіді не було.

— Хто там такий?

Повз неї швидко майнула чорна тінь, вскочила в сіни, хряпнула дверима й лишила Горбатенчиху на дворі.

Стара збентежено кинулась слідом; в хатніх дверях застрягли обое, і коли глянула на гостя, сплеснула долонями, йойкнула й присіла.

В дверях, поруч із нею, був святий...

Горбатенко з несподіванки зовсім розгубився й не знав, що робити, а пророк, тимчасом, підійшов до столу, швидко списав клаптик паперу й подав старому.

Руки в Горбатенка тіпались, папірець ходив ходором, але він читав:

— Гонять мене нечистиві; не маю де голову прихилити. Пустіть переночувати в ім'я господне...

— Прохаю, прохаю... — задріботів старий і певно хотів ще сказати щось, але закашлявся й тільки додав:

— Прошу хліба-соли зажити.

Горбатенчиха трохи отямилася й метнулася подавати на стіл, що лишилось після вечері.

З несподіванки та в клопотах навіть не помітили, що святий був у чоботах та в картузі. І вже коли страва стояла на столі і святий почав їсти, то старого ніби щось кольнуло, бо святий не перехрестився й за столом не скинув картуза. Ів дуже мляво, ніби нехотя, ковтав з натугою і нарешті не доївши встав. Походив по хаті й знов сів. Помітно бентежився.

Стара стояла біля печи, мов чужа, а Петрусь та Павлусь забилися в куток.

Нарешті Горбатенко згадав:

— Стелися, стара... Я й не туди-то — може... людина спочивати хоче.

Хотів сказати „чоловік божий“, але слова ці застряли в горлі.

Стара кинулась до подушок, але святий замахав руками й не скидаючи чобіт простягся на лаві біля вікна.

Погасили...

Щезли тіні, ніби пірнули в безодню; сірою наміткою манячили квадрати вікон і витягали з хати сон. Спали тільки Петрусь та Павлусь.

Стара зітхала й намагалася задрімати; святий лежав дуже тихо, але в сірій темряві було видно, що очі в нього широко розплющені.

Горбатенкові навіть моторошно зробилося, так яскраво уявляв він очі святого. Ось вони, відчуває він, вп'ялися в стелю й не мигають...

А в голові товпляться думки:

— Чого це святий не перехрестився за вечерею?... А чого він тепер у чоботях? В такі страшенні морози ходив босий, а літом, у спеку, взутий... І спати ліг одягнений... Певно плоть свою вбиває, — догадується нарешті старий і чує, що у нього трохи одлягло від серця...

Було за північ.

Очі в старого злипаються, дрімота м'яко гладить лице, по тілові пробігає солодка млоість...

Раптом собаче гавкання розітнуло тишу й вона забилаься-загойдалася. Собака рванувся від порогу, але його хтось ударив з такою силою, що він тільки кавкнув і затих...

Закалатало серце в старого; рука христить темряву, а святий схопився з лави й припав до вікна.

В дворі рухались тіні, чути шамотіння, гупають ноги, стукають кінські підкови.

Святий одірвався од вікна й закрутився по хаті. В шибку постукало.

— Хто там? — запитав Горбатенко й сам не впізнав свого голосу.

— У вас є хто-небудь?

Не встиг старий розтулити вуст, як святий дьоргонув його так, що він прилип до стіни.

— Ну, чого ж мовчиш?! — грізно гукає з надвору.

Прокинулась Горбатенчиха й злякано натикалась на стіни. Шукала сірників.

— Відчиняй, таку!.. — розітнулась страшенна лайка за вікном.

— Світи! — кричало за другим.

Горбатенчиха заторохтіла сірниками, а святий кинувся в двері. Але біля дверей, з надвору, вибух постріл; він диким звірем скочив до вікна, але й тут теж саме.

— А-а!.. Собаки!.. в бога, в Христа!.. — заскреготав він зубами й вилаявся так люто й погано, що в старих по-за спинами сипнуло морозом.

Це була перша мова, яку почули Горбатенки від святого...

Прокинулись Петрусь та Павлусь і з переляку заголосили. Стара ламала руки, а в хаті повисла густа лайка. Міліціонери скручували канатом руки й ноги святому.

— У-у!.. — сичав він і скреготав зубами: — тепер ваша взяла... Але нам не первина!..

Коли почали в'язати Горбатенка, то стіни затремтіли від зойків старої та хлопців.

— За віщо ви його, люди добрі?... Та він же тут нічогісінько...

— Мовчи! Коли нічогісінько, то й не буде нічогісінько! Там розберем!..

Очумався Горбатенко у в'язниці, на ліжкові, поруч із святим. Сипнувся, щоб одсунутись, але руки й ноги були звязані.

Святий зареготався:

— Що, муляє? Ги-ги-ги! А нам не звикати!..

— Хто ви? Що ви зробили зі мною!.. — запитав старий і заплакав, мов мала дитина. Сльози змочили обличчя, але втертись не можна було. А святий гикотав:

— Хто я? Хе! В Стрижикози коней я покрав. Розумієш тепер, хто? На всю округу славлюся; скільки разів ловився, стільки й тікав... Та не рюмсай! Пхе! Який ніжний! А вже й старий...

І одвернувся

Почалося слідство. За ці дні Горбатенко постарів ще дужче й зігнувся. З його боку було багато свідків, справа робилася ясною й простою. Його одвідували у в'язниці й заспокоювали.

— Не журись, господи помилуй, торбина тобі грошей, — казав Слюсаренко, — все минеться.

А Обдула додав октавою:

— Одним словом, будем казати - говорить, їй - богу і більш нічого...

Пам'ятай тільки, що в кожному святому злодіяка сидить...

Коли Горбатенко вперше, після в'язниці, ступив до хати, то йому у вічі зараз же кинувся напис на стіні. Він здригнув і майже закричав:

— Зашпаруй, стара, зашпаруй!.. — І тикав рукою поруч з „Страшним судом“.

Вельзевул підскочив, майнув хвостом і лукаво підморгнув. А Юда спершу затанцював, потім показав величезного язика. Язик все більшав, витягався, сягав до Горбатенка, лизав йому обличчя, і старий почав одмахуватись.

Горбатенчиха перелякалась і кинулась світити лампадку. Петрусь та Павлусь голосно заплакали...

Горбатенка почала бити тяжка лихоманка...

Варвара Череди́нченко

ЗА ТЕМАМИ

(Фейлетон)

У нього чоло Кнута Гамсуна, очі дивляться з семидесяти п'ятилітнім скептицизмом Анатолія Франса, ніс Максима Горького, уста мудрого Вольтера і підборіддя... підборіддя Михайла Коцюбинського.

Коли ходив, — бив п'яти і ноги ставив паралельно, що вражало, як косолапість. Постаць середнього зросту і з тягою в ширину. Постаць належала цілком йому як і двадцять п'ять (точно, коли помислить з півгодини й сам скаже) років життя. Це значить: земська школа з законом божим; наймиткування в селі і гайдамащина, махновщина, три тифуси і холера, і залічений в шпиталю червоної армії трипер; дві книжечки селянсько-бандитських оповіданнів (автобіографичність на 100%); кілька

нарисів, шкіців і новел по журнальчиках і доброзичлива загалом критика, „Новая Украинская Бавария“, ночівля на столах по редакціях і глухо-линялі пригоди (афіші такі під дощем за минулий місяць)...

Ще носив спадщину від п'яного попа і покірно-вбогого батька, правда, він з нею розпорядився так, наче зі старими штанцями і френчем: пригнав на свою статтю: підписувався Сифон Кришка, так записано було і в профквиткові і в літорманізації так його й гукали.

Січень 1927 року в Харкові взяли в оренду паризькі відьми: на сніг переїхали дощем, на сонячну годину вихорним снігом: ранком тепло, надвечір 30° морозу.

Сифон Кришка в гумовім пальті коліру скинутої шкаралющі боло-тяної жаби і такому ж драному. На ногах колись жовті (по весні, торік, як одержав з ДВУ гонорара) джиммі цинічно перетягнуті бичовкою, аби не кляпали підшви. Ходив по редакціях:

— Ну що, мою вещичку читав?

Голос роблено-байдужий і оскал зубів собаки без хазяїна. Редактор (бульдог з ошийником і пикою, котра що-дня їсть до схочу і спить у теплі), напускає на чоло зморшки і брови (ярежить сувору серйозність).

— Е, знаєш... читав... власне проглянув... Як тобі це... тема, знаєш, незадачна... У нас тепер курс на індустрію, на урбанізм, на щось, знаєш, таке екзотичне, фантастичне... Ёй-бо! А село — покинь. Як друг тобі.

Сифон Кришка (біля вух червоні клямки) байдуже заграбастував до кишені зімв'яті листки рукопису з своїм оповіданням і йшов до дру-гої редакції. І чув там:

— Про село?... Не піде... Ми тепер в зв'язку з українізацією взяли твердий курс на міських читачів: треба одбити читачів у „Огонька“, „Прожектора“, „Красной Нивы“... Принеси щось таке гостреньке з запахом... про „одповідальних“, інтелігентів, українізаторів... Гаразд? А я через день і грошенят тобі виклопочу.

Зустрічав критиків.

— Чому не друкуєтесь? У вас талант... оригінальна манера і мова, мова, далекі, не шаблонува!

Сифон Кришка не знав кого більше він ненавидить: редакторів чи критиків.

А ніччю...

Грубі книжки під головою ілюзують подушки... сукно на столі за матраса... І традиційний місяць крізь вікно (служник розсердився, що не приніс пляшку пива і виключив електрику), присвічує старорежимну бороду Карла Маркса. Перетравлює мозок денні враження. Хукає в долоні... Знає Сифон Кришка кожного редактора смак. І для кожного є в нього пречудесна тема. З сюжетом хитрішим за американський замок і з архи-читабельною темою, та... хукав у долоні синіми губами! Хіба зліпить в своїй майстерні гончар чавуна? Немає лексикону, бракує образів, прокляте незнання подробиць, дрібниць...

Бігають і скавучать по цуцинячому пацюки. Теми є в нього... а докладу, майстерні, щоб тую тему обробити, — де взять? Ось одна тема про професора-венеролога... Друга — про боротьбу механічного цеху зі своїм начальником-інженером... ще про слюсаря на водокачці. А про єпископа з царської охоранки?

Застукав ногами, щоб налякати пацюків.

Вибігав по бібліотеках: всі медичні книжки звезено до медінституту для користування студентам. Де інакше дістати товсті томи з венерології. Треба особисті знайомства хоч не з професорами... з санітар-ками. Шкода було одкидати цю тему!

Підмостив під голову ще одну книжку: де кілька других гупнули на підлогу.

Механічний цех — не тема, а золота жила, та там матеріалів аркушів на 6 буде... В Лівадії в санаторії розповідав сусіда по ліжкові... У Сифона Кришки в зошиті ціле листування переписане... Пішов був до заводу... Розшукав свого кримського приятеля... Такий вийшов з брами... у шеврових чоботях, в синьому сукні, в сірім смушку... Довго дививсь на Сифона і ніяк не міг пригадати і все на „джіммі“ з бичовками поглядав неймовірно. Вийшла зміна робітників: з-під лоба дивляться, а хтось ще на нього: „Ракло“!

Всім своїм єством відчув, що нічого в такому люмпенському вигляді сюди й рипатися... Одкинув і цю тему, а з нею і можливість друкуватися у „Червонім Шляху“.

Затопає з серцем на пацюків...

По газетах: Борис Пільняк з В. Івановим поїхали в Японію, в Індію... Віра Інбер заразівсью в Парижу... Сейфуліна в Туреччину їздила... Алексей Толстой закордоном скрізь, наче він Сифон Кришка у своїй Борщівці... А що він знає?... Де буває? Чи злігатися з якою генеральською дочкою, хоч сліпою, хоч кривою, щоб трішечки обкультуритись?! Тьху, до чого додумавсь...

Загув завод... другий... третій... Ех, та й сила ж у цих гудках! І за кінчик останнього гудка причепившись, заспівав паротят таємничо — радісно. Зіскочив з свого ложа і почав воєнізувати руки, ноги, тулуб... Підбіг до вікна. По санный снігом засипаний вулиці задзеньчав перший трамвай... Жовтаво-бліда електрична лампа на дужці стовпа погасла.

Легче в грудях дихалося... Вдарив себе по тім'ю і перекрутився на лівій нозі. Одмикає двері глистоподібний служник. Сифон Кришка вмент символізував своєю істотою „достоїнство“. Погляд двох мокриць і гугнява розмова.

— Так що бухгалтер невдоволені, потому на його столі сукно, а воші, і приміром, блощиці влипають у сукно...

— Та я он на тому... Бачите ж — книжки лежать... Учора не дістав гонорару, а сьогодні пляшку принесу не чого, а виноградного...

— Так що бухгалтер, а я хіба що?

Вийшов на вітер, сніг під підшвою хрумтить, як колись на селі свіжий огірок на зубах...

Раптом запекло десь в носоглотці... невиплакані сльози?

Паризький грип? Пройшов упевнено робітник... Пригадав напоєне до краю плювком: „Ракло“... Натяг кепку і свиснув... А чом і не ракло?

„Що таке ракло? Харків породив це слово... В літературі нашій немає постаті ракла...“¹⁾

А через дві години на голові Сифона Кришки гвалтував цілий Благбаз (дійсно ж його били тільки троє)... Повалили в брудну жижу: боронивсь по ведмежому. Якась слиняво-рижувата борода тикала в його лице парюю „щиблетів“, сморід козлової шкіри тошнотворив йому дихання.

Чорновусий людина в формі міліціонера по один бік і „пострадавший хазяїн по другий вели злодія в районку.

Кілька десятків зацікавленої публіки супроводили нашого героя; серед них не було й одного читача Кришкових творів.

У районній міліції перед столом чергового надзирателя обвинувачений вперше одкрив свої Вольтеровські вуста для пояснення:

¹⁾ Простимо Сифону Кришці його незнання Винниченкового „Босняка“: він не читав ще більшого.

— Я — письменник, — ось мій профквиток, Сифон Кришка, ось білет письменницької організації... там є телефон і легко викликати сюди секретаря, а ось рецензії на мої твори... Я пишу (замисливсь, руку до кашкета і здійняв його), пишу я роман з життя Блатної шпани і мені потрібно було пережити моменти злодія спійманого на гарячій вчинку... Я переодягнувсь і пішов на Благбаз. Дуже прошу замкнути мене з арештованими. І в бік хазяїна шевської ятки: — Пробачте за клопіт!

Над столом спускався павук... На Гамсуновському чолі (над лівою бровою) сиділа гуля; очі дивилися семидесяти п'ятилітнім скептицизмом Анатолія Франса.

Огрядна жінка в зеленім пальто і сірій великій хустці зав'язаній на талії, обтерла долонею рота і:

— Тьху!

Вона напевно не належала до читачок...

Павук благополучно спустивсь на зелений козирок лампи... Натопт зник за порогом.

Наш Гарун-аль-Рашид від літератури пив чай з пахучим, гарячим калачем і слухав (чи робив вигляд) чергового:

— У нас ви знайдете силу матер'ялу... Я з радістю допоможу вам... Я, знаєте, й сам іноді. От до речі й з собою маю одну свою штучку.

Рука полізла за пазуху форменого френчу.

Письменник пив чай з пахучим, білим калачем і слухав, а іноді його губи зміїсто, по Вольтеровському, посміхалися.

СЕСТРА

Іржі Волькер ¹⁾

Моя кохана, ти цілком як мила матір, бо з кохання народиться нам дитятко. А між тим, що ще заховане під твоїм серцем, як дзвіночок під червоним дзвоном, розповім тобі одну з тисячних пригод. Кажуть, що довкола вагітних жінок повинні бути тільки гарні речі, але я поставлю біля тебе речі сумні і забуті, як зужиті стільці в готелі, тому-то наші діти прийдуть на світ не для своєї краси, — а для спасіння цілого світу.

Була це моя сестра, що дитиною була похожа на всі квітки. Не знаю, як зовуться діти, бо й не знаю, як всі квітки зовуться. Бавилася ганчіркою і катушкою від ниток. Ах, це небезпечно для дітей! Діти бідних мають надто велику фантазію. Діти бідних можуть робити чуда. Ганчірки і катушки вміють бути в їхніх руках дідами, салдатами і найгарнішими ляльками.

Але по місту ходять жебраки. Є це ходячі комини, а очі мають як дим. Сестричко, у всіх кімнатах холодно, коли нам шістнадцять років, коли не хочемо ані дідів, ні ляльок. А щоби ми могли хотіти салдатів, то треба мати дуже теплі і червоні вуста, гострі ніжки як шаблі, а груди як дві зірки.

— „Панночко, може б я відпровадив вас?“

На світі є два місця: помешкання і заля танців. Заля танців крутиться так хутко, як світ, а є там багато пороку, краси і мужчин з блискучими очима. Помешкання, це вікно, розрипана постіль і дві жовті матерні руки, що зітхають.

¹⁾ Іржі Волькер, — талановитий чеський пролетарський письменник-комуніст, що помер на 24 році життя з хвороби на сухоти.

— Відпровадьте мене до дому, пане!

Це боліло - б сестру. Людина завжди радо дозволить звести себе з ліпшого на гірше.

Салдат, ніч і дівчина. Сестро, цієї ночі діються ще чуда. Візьміть їх в свої руки і перетворяться вони в катушку або ляльку з голубими очима. Але все це суєта. Йдемо з ліпшого до гіршого.

Салдате, візьміть мене в руки!

Салдате — бавтеся!

Чи ви бачили жінку, що не була б похожа на рану? Я не бачив її ніколи. Такої жінки нема. Похожі вони до ран, бо люблять ножі. Люблять ножі тому, що коли почервоніють від крові, то світять ясніше всіх сонць і місяця разом. Дорослим людям на світі хутко все надокучує. Надокучує їм і сонце й місяць разом. Я бачив жінок, що були похожі на дорослих людей.

Сестричко, сумно плакати під газовим лихтарем. Малярі вже не малюють вас сьогодні.

Салдат каже: — Панночко, як би ви не кохали мене, я дав би вам 20 чеських корон.

Сестра відповідає: — Я вже не кохаю вас, салдате, але всі люди так роблять.

Потім минуло де-кілька років. Кожний рік мав 52 тижні і 365 днів. При кінці кожного тижня була забава, а при кінці кожного дня помешкання. Останнє належало машині до шиття і шлункові.

Одної неділі прийшов робітник. Мав чорний капелюх і зарослі руки. Сказав сестрі:

— Візьму вас за жінку.

Сестра глянула на ганчірки і катушки. Потім взяла його під руку і відвела далеко за місто. За містом, серед піль, вступила сестра між збіжжя і небо.

— Я хвора — прошепотіла.

— Найбільше, що не буде в нас дітей — відповів сумним голосом робітник і хотів потішити її.

Сестра взяла його за чоловіка, бо не плакала, коли бив її. Сідала біля вікна і думала собі:

Життя — це тільки великий перехід річей. Речі приймуть і речі відіймуть, а людина є те, що стоїть між ними.

В той час під вікнами бавились діти і встромлювали пальчики до неба. Це ще боліло сестру. Це ще більше мучило її, що не сказала вголос своїх думок про життя. А потім: народився я й кричав в колисці так, щоби ніхто цього не чув, навіть я самий.

Але сталося, що до нас зайшов чорт. Відвів нам сестру і два роки ходив з нею по вулицях, шинках і кавярнях. Навіть на свят-вечір не пустив її до нас. Водив до неї сотні людей, що вчили її нової філософії.

Одного разу зустрілась моя сестра з одним поетом. Платив за неї алкоголь і слухав оповідань про її пригоди та записував усе в книжку в шкіряній обкладинці.

— Люба товаришко, тяжке було ваше життя, розкажіть же мені про свої терпіння і радості.

— Не дивіться на мене, пане, так жалісно. Воно виглядає, ніби я нещаслива. Яка сантиментальність! Тільки обросла жиром психологія догадується, що виснажені жінки і старі повії це — терплячі створіння. Як бачите, я цілком спокійна. Спокійна, як цілий світ мимо вас. Здається мені, що вам це прикро. Люди люблять своє власне співчуття, бо це припускає чужий біль. Про біль може говорити тільки той, хто врізався в палець і не має вечером чого робити. Рана про біль ніколи не гово-

рить, бо вона вже не відчуває його. Вкінці те, що мусить бути, нам вже все рівно.

Поет глянув на неї і запримітив, що вона мертва.

— Убивство! — сказав собі і хутко відійшов у місто. Місто було повне вивісок, людей і автомобілів. Багато мертвих, що ще не були похоронені, ходили сюди й туди. Тумби були заліплені згори вниз плакатами; кіно, кінські перегони, театри, зібрання й танці. Були це сирени, що корчилися на рогах вулиць і співали.

Поетові було страшенно холодно і він відчув, що забув всі свої поезії. Коли зняв руку, щоб піднести ковнір і відкинув записник в шкіряній обкладинці, з радістю пізнав, що є він звичайною людиною. Звичайна ж людина має тільки одну тугу: спасти життя. Не здержуючись написав:

ОБ'ЯВА

В цьому місті забито жінку. Виявилось, що ограбили в неї серце, очі й уста. Її труп рознесено по всіх домах на цілому світі. Убийник мусить бути покараний. Живі всіх країн, єднайтеся?

Людина

Об'яву прибив на розі трьома сльозами: любови, ненависти і надії. Живі збігаються. Білі хмаринки, дерева і люди. Цілі передмістя, це один голос. Небо й земля, це двоє очей, що читають.

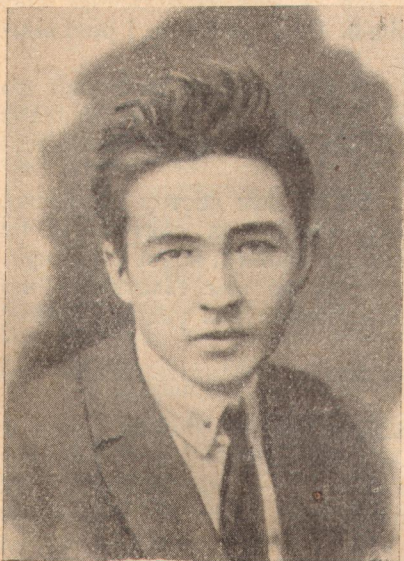
І в тій хвилі, моя кохана, покохав я тебе.

Хай же мова твоя буде: так, так, ні, ні.

З чеської переклав М. Ірчан

Зміст художнього твору (його „сюжет“), який майже невід'ємний від форми, наявно визначається суспільним оточенням. Це можна легко простежити на історії розвитку мистецтв. Зрозуміло, що в художніх творах виявляється саме те, що в даний момент і в даний час в той чи інший спосіб хвилює душу людей.

Н. Бухарин. Теорія істор. матеріалізма.

Микола Ковальчук

* * *
 Краю мій... Глушина, глушина...
 І в заметах далекі дороги,
 Тільки згадка далека й сумна
 За мої, за дитячі роки.
 Я тепер вже не такий,
 Не вернусь до своєї хати.
 Заростуть лободою стежки
 Та лопух поросте лапатий.
 Зеленіють під сонцем лани...
 Ах, лани ці зробились чужими!
 — Хто пізнає, що я — селянин,
 У шовковій краватці й джмі.
 І я сам не пізнаю себе.
 Швидко, швидко дні мої линуць...
 Ніжне, мрійливе, голубе,
 Прощувів моїх дум ялиник.
 І за вітром далека луна
 Тільки відгомін в лісі рознісся.
 ... Краю мій... глушина, глушина...
 Край мій рідний, Полісся.

Лубні

Микола Ковальчук

Л. ПЕРВОМАЙСЬКОМУ

Знаю, знаю, ти нахмуриш брови
І почнеш доводити вину:
— „Знов, Миколо, знову
Починаєш ти про глушину...
Ах, тобі хіба це зрозуміти?
Інший світ у тебе у вічку...
— Як шумить в соснових вітах вітер,
Ти не бачив, ти мабуть не чув.
Ти не бачив, як осінній вечір
Догорає на осоках.
— Дуже мій,
Докори не до речі —
Я ж іду на твій барвистий шлях.
Я ж кажу:
Ще шелестить ялинник,
Під ногами шарудить шпориш.
Тільки вірю — настають хвилини
Зовсім інші,
Іншої пори.
Глушина проклята, степ і гони,
Краю мій... широкий краю мій...
Чути храп залізних коней,
Що летять по ниві золотій.
А в мені уже немає болю, —
Я назустріч руки простягну.
Дуже, дуже... Ти прихось на поле,
Принеси мені свого вогню.
Вітер інше прошумить в ялинах.
Вийду я тебе стрічать на шлях.
... Дні минають, дні у безвість линуть
Догорають на осоках.

Микола Ковальчук

Лубні

* * *

День синіє... в'яне,
Але тане сніг
І струмки весняні
Топчуть сотні ніг.

Над веселим містом
Мідний молодик,
Крізь габу імлісту
Показав свій ріг.

Мов світляний гусень
Сунеться трамвай
Од вітрин блискучих
Аж за місто, в гай...

Пробігаю мостом...
Раптом десь гудок,
Мов чортячі очі —
Лихтарі авто.

Нині — всі на дворі,
Вулиця гуде —
Із-за моря — моря
Тай весна іде.

Ось немов залилися...
Двоє: він, вона.
І у них на лицях
Молода весна.

Місто нині п'яне,
В місті тане сніг
І струмки весняні
Топчуть сотні ніг.

М. Лебідь

Харків

САЙ

Дядько Сай
скрізь, у хвартушкові
ходить, де стукіт не змовка,
й сам в шумові, розмові
не кида молотка.
Тут стане —
Там крок —
підне гряне.
стук, цок!
Весело всім — без упину,
стіни ростуть, як з води
Гей до цеглини цеглину
щільно клади!
Гинемо в кризі що-року,
Губимо радість і сміх!
Швидче ж будуймо високу
хату для всіх!

А діти навкруги стоять і стежать рухи.
Росказує їм Сай про давні, темні дні.
І чуються вже їм крізь гомін заверюхи
тут співи голосні.

Під хриплий од махри спокійний голос Сая,
Під стукіт молотків, під гупання сокир
їм чується, немов гармонія безкрая
розходиться ушир.

— О йди, пойми усе, і села, й засілля!
Вже видно, як услід весніє далина
І йдуть бажані дні, веселі без весілля
і п'яні без вина!

А Сай

вже десь хитнувся.
Не спиниться й на мить.
Всім помага й усюди
встигає сам робить.
Тут стане —
підне гряне.
Там крок —
стук, цок!

В. Мисик

* * *

Далекий синій півночі, де сосни, мох і пні,
Де сонце диха холодом на роси вогняні,
Далекий синій півночі зажурено несучи
Із краю полуденного я осени пісні.
Не знаю — може спогади, чи гасла чарівні,
Мої дитячі вигадки, що згасли в чужині,
Сплели у серці путами неясний тманий сум,
І як знайти розв'язання — не сказано мені.
Піду чужа й розгублена у синю сонну ніч,
Звелю останнім спогадам гасити всі вогні
І для чужої півночі зажурно понесу
Чужі, незрозумілі їй осінні пісні.

Наталя Забіла

Харків